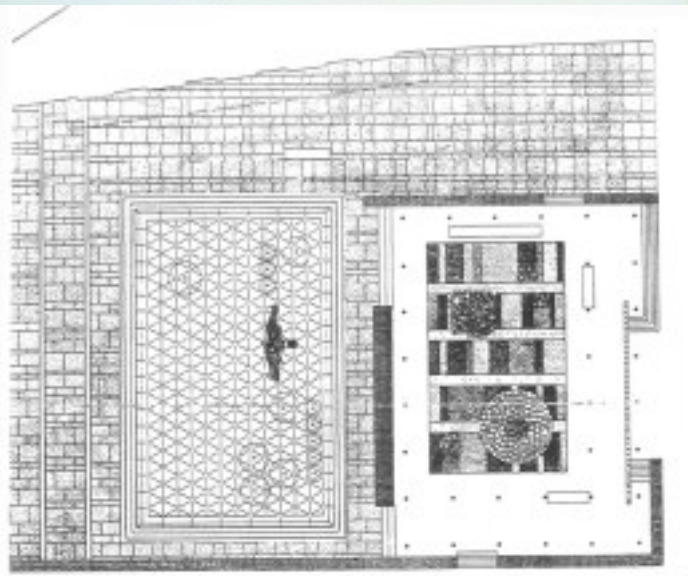

De Erfgoedstem

Nieuws en actualiteit over erfgoed en
archeologie

‘Sloop pergola rijksmonument AKU- fontein onbegrijpelijk en groot verlies voor Arnhem’

21 februari 2018 • 7 • Door **Redactie** • Bron: Ingezonden

**Een kersvers rijksmonument (2016) voor ruim 65 procent slopen en de
samenhang van het Gesamtkunstwerk van de AKU-fontein verbreken door**

de zuilengalerij (pergola), inclusief niveauverschillen, zitbanken, zitmuren en bestrating te verwijderen zodat slechts een waterbassin met zuil met sculptuur van Shinkichi Tajiri overblijft, dat is het bizarre plan van de gemeente Arnhem. Een gotspe in de ogen van de erven van de architect Henk Brouwer, ontwerper van het ensemble en de kunstenaar Shinkichi Tajiri.

Bizar is vooral ook, dat voor de sloop geen navolgbare aanleiding is. Het plan is alleen te verklaren als het gevolg van gebrek aan respect en waardering voor dit jonge monument van de Arnhemse politiek en plannenmakers. Het argument van de gemeente om met een nieuwe pleininrichting een ontmoetingsplaats te willen creëren is opmerkelijk. De opdracht van de Algemene Kunstzijde Unie (AKU) aan architect Henk Brouwer, om voor hun 50-jarig bestaan in 1961, was namelijk ook het creëren van een ontmoetingsplaats voor de burgers van Arnhem.

De gemeente spreekt in dit nieuwe plan over ‘demonteren’, maar feitelijk betekent dit sloop van het grootste deel van dit rijksmonument.

De AKU-fontein is een prachtige en unieke modernistische pleininrichting uit de naoorlogse wederopbouwjaren. Het bestaat uit een waterbassin met het kunstwerk van Tajiri en een open bouwwerk, de zogenaamde pergola, die de fontein ruimtelijk definieert. Ook omsluit de pergola een intieme verblijfsruimte, die op fantastische wijze de sfeer van het naoorlogse modernisme ademt.

De voorgenomen sloop is, afgezien van de vernietiging van een prachtig bouwwerk, tevens een grove inbreuk op de betekenis van het rijksmonument dat symbool staat voor een belangrijke periode uit de Arnhemse geschiedenis en wel de wederopbouw van de stad na de Slag om Arnhem.

De ontwerper van de AKU-fontein, Henk Brouwer (1920-1974), oprichter van architectenbureau Brouwer&Deurvorst liet een belangrijk Arnheems oeuvre na. Van de door hem ontworpen gebouwen en objecten waaronder de Nillmij flat, het Huis der Provincie (mede-architect en J.J.M. Vegter), de woonwijk Elsweide, het Belastingkantoor, de verbouwing van Royal en aanbouw, twee watertorens (beide rijksmonumenten), kregen er vijf de rijksmonumenten status waarvan het rijksmonument de AKU-fontein (2016) als zijn meest unieke werk gezien wordt vanwege de samenwerking met Tajiri. Brouwer werd in 1962 de jongste hoogleraar architectonisch ontwerpen aan de toenmalige TH-Delft afdeling bouwkunde (de tegenwoordige TU-Delft).

Als oorlogsveteraan was de beeldhouwer Tajiri één van de bevrijders en diende in de 442nd Regimental Combat Team, een bataljon bestaande uit louter en alleen Amerikanen van Japanse komaf. Hij werd in 2011 postuum door president Obama onderscheiden met de Congressional Gold Medal voor zijn rol als oorlogsheld van WO II. Aan de voet van de fontein ligt de kei van de Liberation route van de Slag om Arnhem. Deze geeft de route aan waar langs onze bevrijders door Europa trokken. Voor Tajiri die Nederland in die tijd ook vertegenwoordigde op de Documenta en de Biënnale van Venetië, was dit zijn eerste grote kunstwerk in de openbare ruimte in Nederland. Later sprak hij in de Gelderlander ‘van een gelukkig huwelijk’ doelend op het tot stand komen van het gezamenlijk ontwerp van fontein en kunstwerk. Het verbreken van deze eenheid zou dus een brute scheiding betekenen die volkomen haaks staat op de bedoelingen van de kunstenaars.

Pijnlijk punt is de verwaarlozing van de AKU-fontein door de gemeente in de laatste jaren, dit ondanks de gemeentelijke monumentenstatus (2008). Het lijkt een doelbewuste strategie van de toenmalige burgemeester Pauline Krikke en de wethouders Gerrie Elffrink en Ine van Burgsteden. Van Burgsteden verklaarde in juli 2017, na vragen van Lea Manders (Arnhem Centraal), zelfs nog dat zij ‘geen cent aan het ‘opknappen’ of restauratie zou besteden’.

Wie foto’s bekijkt van 2004 ziet wat een schijnbaar doelbewust weghouden van geld voor onderhoud kan bewerkstelligen. Al eerder werden verlichting onder de fontein, spuiters en daken van de pergola verwijderd, waarna de AKU-fontein in de avonduren als onveilig werd ervaren. Door uitbreiding van de fietsenstalling – een idee van Groen Links werd het initiatief van een terras in de pergola moedwillig getorpedeerd door de SP wethouder. De uitbaters zagen door deze tegenwerking af van realisering van het terras. Een plan dat het monument zou verlevendigen is door de gemeente zelf om zeep geholpen. Kunnen wij hieruit concluderen dat de gemeente zelf de veroorzaker van de problemen is?

Real Fake news

Bij de inspraakronde in 2017 voorafgaande aan de besluitvormende vergadering in juli van dat jaar gooide de woordvoerder van de vastgoedsector van het Platform Binnenstad Arnhem, Casper Wortmann, de status van het AKU-monument in de strijd. Als indiener van het enige bezwaar tegen de rijksmonumenten status zaaide hij twijfel of er wel sprake was van de rijksmonumenten status voor de gehele AKU-fontein. De pergola zou er niet toe behoren en bovendien zou de rijksmonumenten status nog niet rond zijn. Beide onjuistheden, want al in 2016 gold de officiële status, vastgesteld door de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, voor het gehele ensemble van de fontein

met zuil en beeld en vooral ook inclusief pergola met pleininrichting. Overigens werd de gemeenteraadsleden voorgehouden dat inspreker (schrijver dezes namens de Erven Brouwer en Tajiri) en de vertegenwoordiger van Heemschut iets zouden zeggen ‘dat niet waar zou zijn’, toen de monumentenstatus van de fontein ter sprake kwam. Een flagrante en aantoonbare leugen van Wortmann. Het is immers niet aan de vastgoedsector te bepalen wat rijksmonument waardig is.

Het trieste gevolg van deze leugen was dat de gemeenteraad zich hierdoor liet leiden bij haar besluitvorming. Het was ‘echt fake news’, niet van de media, maar van de gemeente, in gewoon Nederlands ‘nepnieuws’, maar wel nepnieuws met grote gevolgen. Het taalgebruik van gemeente en initiatiefnemers van het huidige plan bedienen zich van termen als ‘roomdivider’ en ‘placemakingtraject’. Dit terwijl het gaat om een uniek monument van de wederopbouwperiode en een rijksmonument.

De handelwijze van de gemeente Arnhem getuigt van grote minachting voor diegenen met een vooruitziende blik belangrijk modern erfgoed behouden willen zien, voor de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, voor Erfgoedvereniging Heemschut en voor allen die ons nationaal cultureel erfgoed ter harte gaat. Behoud het rijksmonument AKU-fontein als brandpunt van het sociale leven want deze kan haar rol prima vervullen. Het fontein, ontwerp van Brouwer, het beeldbepalende element in het stadsbeeld van Arnhem en bewezen aangename openbare ruimte met verkoelende werking, leent zich bij uitstek als de gewilde ontmoetingsruimte. Een ontmoetingsruimte bovendien van grote moderne schoonheid en historische betekenis.

Erven Brouwer en Tajiri

B.H. Brouwer

G.F. Tajiri

R.V. Tajiri

[Gemeente Arnhem blijft inzetten op gedeeltelijke sloop AKU-fontein](#)

16 mei 2017

[Website voor AKU Fontein in Arnhem](#)

13 december 2014

[AKU-fontein wordt rijksmonument](#)